

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-82>

УДК 368.029

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН НА РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

PECULIARITIES OF INTERNATIONAL FINANCIAL RELATIONS IN THE REINSURANCE MARKET IN UKRAINE

Іжевський Павло Григорович

доктор економічних наук, доцент,

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6457-399X>**Крушинська Алла Вікторівна**

кандидат економічних наук,

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0523-3423>**Самарічева Тетяна Анатоліївна**

кандидат економічних наук,

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8889-4306>**Izhevskyi Pavlo, Krushynska Alla, Samaricheva Tetiana**

Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

Стаття присвячена визначенню теоретичних та практичних аспектів функціонування ринку перестрахування в глобальному та національному вимірі. Визначено суть та переваги перестрахування, розкрито підходи до поняття «ринок перестрахування», розуміння міжнародних фінансових відносин на ринку перестрахування. Досліджено нормативно-правову базу процесів перестрахування на вітчизняному ринку перестрахування. Проаналізовано та оцінено показники фінансових відносин та визначено тенденції в розрізі глобального, Європейського та вітчизняного ринків перестрахування. Окреслено перспективи функціонування та розвитку українського ринку перестрахування.

Ключові слова: міжнародні фінансові відносини, перестрахування, ринок перестрахування, страхові компанії, перестраховики, страховик, перестраховик нерезидент.

Статья посвящена определению теоретических и практических аспектов функционирования рынка перестрахования в глобальном и национальном измерении. Определены сущность и преимущества перестрахования, раскрыты подходы к понятию «рынок перестрахования», определение международных финансовых отношений на рынке перестрахования. Исследована нормативно-правовая база процессов перестрахования на отечественном рынке перестрахования. Проанализированы и оценены показатели финансовых отношений и определены тенденции в разрезе глобального, Европейского и отечественного рынков перестрахования. Обозначены перспективы функционирования и развития украинского рынка перестрахования.

Ключевые слова: международные финансовые отношения, перестрахование, рынок перестрахования, страховые компании, перестраховщики, страховщик, перестраховщик нерезидент.

The article is devoted to the definition of theoretical and practical aspects of the reinsurance market and prospects for its integration into the global reinsurance market. A research of financial and economic relations between the participants of reinsurance process is carried out. The main approaches to the definition of "reinsurance market" are described. The essence of international financial relations in the reinsurance market is defined. The list of normative legal acts regulating the process of reinsurance with a non-resident insurer (reinsurer) on the domestic reinsurance market is indicated. The growth of global reinsurance capital, its structural changes and main trends of the international insurance market are analyzed. The factors of formation of the basic reinsurance capital are allocated. The basic profitability and weighted average cost of reinsurers capital as well as the dynamics of reported combined ratio, underlying combined ratio, accident year combined ratio during recent years are analyzed. The negative impact of the pandemic for the financial results of the international insurance market and the corresponding changes

that affected the reinsurers of the European Economic Area are outlined. The comparison of categories of reinsurance of risky types of insurance and life reinsurance are committed, and also the factors of growth of reinsurance premiums, in particular transfer of a part of risks for the purpose of preservation of level of solvency are defined. The main indicators of activity of insurance companies of Ukraine are estimated and their necessity in reinsurance protection is established. Prospects for the development of international financial relations in the foreign reinsurance market and the main risks that may arise in the future are outlined. The dangers of national insurance companies caused by changes in international financial relations in the field of reinsurance are outlined.

Keywords: international financial relations, reinsurance market, reinsurance, insurance companies, reinsurers, reinsurer nonresident.

Постановка проблеми. Сучасний стан міжнародного страхового ринку характеризується спадом темпів розвитку національних сегментів, скороченням прибутковості, платоспроможності та стійкості страховиків, втратою ними можливості проводити надійну інвестиційну політику. Вказані тенденції посилюються в умовах економічної кризи та впливу пандемії COVID-19, що стало причиною зниження показників діяльності вітчизняних страховиків внаслідок запровадження карантинних заходів та локдауну, загальним спадом ділової активності та неготовністю окремих компаній переорієнтувати свою роботу на дистанційний формат без втрати якості надання послуг [16, с. 6]. В таких умовах, ефективно функціонування ринку перестрахування та сталий розвиток його операторів забезпечують стійкість та надійність страхових компаній, які, у свою чергу, можуть гарантувати виконання взятих на себе фінансових зобов'язань. Водночас, перспективність подальшого розвитку міжнародного страхового ринку обумовлена не тільки подоланням нестабільної ситуації, яка в даний час спостерігається в економіці, але й вирішенням проблем, які накопичувалися протягом всього періоду його становлення. Враховуючи зазначене, процеси перестрахування мають бути неодмінним атрибутом для молодих і малопотужних страхових ринків країн, у тому числі України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий науковий внесок у дослідження питань функціонування ринку перестрахування зробили такі вітчизняні науковці, як В.Д. Базилевич [18], О.О. Гаманкова [3], О.В. Козьменко [5], О.В. Кнейслер [4], С.С. Осадець [19], О.В. Прокоф'єва [15] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на це, поряд із існуючими змістовними напрацюваннями у даному напрямку, залишаються недостатньо дослідженими окремі теоретичні та практичні аспекти перестрахування, а саме: уточнення суті та особливостей регулювання перестрахових операцій на законодавчому

рівні, визначення глобальних трендів та перспектив функціонування національного ринку перестрахування в контексті міжнародних фінансових відносин перестраховиків.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – дослідження теоретичних підходів, основних тенденцій та перспектив розвитку міжнародних фінансових відносин на ринку перестрахування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виникнення перестрахування як системи перерозподілу страхових ризиків і збитків історично обумовлене розвитком світового господарства та посиленням глобалізаційних процесів, появою нових об'єктів страхування та пошуком страховиками нових форм і методів їх страхового захисту. Перестрахування – це система економічних відносин, у процесі яких страховик, приймаючи на страхування ризики, передає частину своєї відповідальності на узгоджених договірних умовах іншим страховикам з метою створення збалансованого портфеля договорів страхування, забезпечення фінансової стійкості та рентабельності страхових операцій.

Розширення можливостей страхових компаній за рахунок механізму перестрахування полягає в можливостях страхування компаніями з обмеженими фінансовими можливостями практично будь-яких ризиків, що належать до страхової категорії, а участь у процесі перестрахування кількох страхових компаній, у тому числі спеціалізованих, дає змогу їх ефективно перерозподілити.

Згідно з вітчизняним законодавством, а саме відповідно до статті 12 Закону України «Про страхування»: «Перестрахування – страхування одним страховиком (цедентом, перестраховальником) на визначених договором умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика (перестраховика) резидента або нерезидента, який має статус страховика або перестраховика, згідно з законодавством країни, в якій він зареєстрований [13]. На листопад 2021 року Верховною Радою передба-

чено ухвалення нової редакції закону, який переформатовує термінологію сфери перестраховання. Зокрема, в ньому передбачено нормативне визначення поняття всіх суб'єктів та об'єктів ринку перестраховання («перестрахова виплата», «перестрахова послуга», «перестрахова премія», «перестраховий брокер», «перестраховий продукт», «перестраховик (цесіонер, ретроцесіонер)», «перестраховальник (цедент, ретроцедент)» та відкориговано сам термін «перестраховання».

Основою визначення суті ринку перестраховання є дослідження фінансово-економічних відносин між учасниками перестраховального процесу. Поділяючи думку Л.В. Супрун, вважаємо, що важливим елементом перестраховальних відносин та ринку перестраховання є специфічна перестраховальна послуга, що здійснюється на постійній основі за відповідну плату [20, с. 102]. Таке трактування доцільно доповнити баченням О.О. Гаманкової та І.Ю. Постнікова суті перестрахового ринку, які крім відносин між перестраховиками та перестраховальниками також наголошують на відносинах, що виникають на фінансовому ринку з приводу формування і розподілу перестрахового капіталу [3, с. 101; 8, с. 45].

Ключова характеристика ринку перестраховання криється в структурі, в перестрахових відносинах, які виникають між різними інституціями, суб'єктами (перестраховальниками, перестраховиками, перестраховими брокерами) та об'єктами (перестраховими послугами, перестраховими виплатами, перестраховими преміями, перестраховими продуктами), в межах середовища інституційної та організаційної структури перестрахового ринку. В економічній літературі відсутній єдиний підхід до розуміння структури ринку перестраховання. Так, О.В. Козьменко та О.В. Кнейслер до інституційної структури відносять сукупність нормативно-правових та організаційно-економічних норм і правил, які є необхідною передумовою надання перестрахових послуг на основі укладання договорів перестраховання (інституційне середовище), а також сукупність інституційних організацій, які займаються перестраховальною діяльністю, її обслуговують чи регулюють [4, с. 62; 5, с. 85]. Дещо по-іншому визначає внутрішню будову ринку В.Д. Базилевич, який під організаційною структурою даного ринку розглядає його поділ за суб'єктами, які займаються страховою, посередницькою, наглядовою діяльністю, водночас інститути, які обслу-

говують страхові операції, він відносить до інфраструктури страхового ринку [18, с. 617]. Натомість, О.В. Прокоф'єва основних учасників перестрахової діяльності (прямих страховиків, професійних перестраховиків та перестрахових брокерів) відносить до структури ринку [15, с. 40], тобто страхові посередники на її думку, яку ми поділяємо, належать до організаційної структури ринку, а не до його інфраструктури.

Враховуючи вище викладене, зазначимо, безпосередні учасники перестраховальних відносин формують його організаційну структуру, а інституції, які займаються обслуговуванням та регулюванням перестраховальної діяльності – його інфраструктуру. Вважаємо, найбільш повне та комплексне визначення ринку перестраховання дає О.В. Кнейслер, охоплюючи макроекономічну (як складову страхового ринку), фінансову (як сукупність економічних відносин між учасниками ринку щодо формування та розподілу перестрахового капіталу), маркетингову (як сферу послуг, де об'єктом купівлі-продажу є перестрахова послуга), інституційну (як сукупність інститутів, що визначають і регламентують правила та умови взаємовідносин учасників перестраховання) та інституційно-організаційну (як економічний простір взаємодії інституційних організацій та забезпечення перестрахової діяльності чи її обслуговування) позицію [4, с. 65].

Перестраховання з фінансової точки зору трактується як система економічних відносин, пов'язаних з передачею страховиком частини фінансової відповідальності за прийняті до страхування ризики, на узгоджених умовах, іншим страховикам з метою створення збалансованого страхового портфеля, забезпечення фінансової стійкості та рентабельності страхових операцій. Водночас, відносини перестраховання можуть мати як національний, так і міжнародний характер із залученням іноземних страхових компаній.

В розрізі міжнародних фінансових відносин перестраховання можна вважати окремим специфічним фінансовим механізмом страхування, за допомогою якого страховики підтримують рівень своєї платоспроможності та виконують покладені на них зобов'язання перед страхувальниками, а перестраховики мають можливість реалізувати власне призначення в системі страхового захисту суб'єктів страхових відносин.

В Україні перестраховання здійснюється згідно з вимогами та в порядку визначеними

у таких нормативно-правових актах, як: Закон України «Про страхування» [13], Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [14], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження вимог щодо здійснення перестраховання у страховика (перестраховика) нерезидента» [10], Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг «Про затвердження Порядку реєстрації договорів перестраховання та надання страховиками (цедентами, перестраховальниками) інформації про укладені договори перестраховання з страховиками (перестраховиками) нерезидентами» [11], Постанова Правління Національного банку України «Положення про перестраховання у страховика (перестраховика) нерезидента» [7] тощо.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг», з 1 липня 2020 Національний банк України (НБУ) став регулятором та наглядовим органом на ринку страхування на заміну Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [9] та підкріплено пунктом 8¹ ст. 7 Закону України «Про Національний банк України» [12]. Відповідно, НБУ наділений повноваженнями здійснювати державне регулювання та нагляд на ринках небанківських фінансових послуг за діяльністю небанківських фінансових установ у межах, визначених Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [14] затвердив оновлений порядок здійснення перестраховання у страховика (перестраховика) нерезидента відповідно до «Положення про перестраховання у страховика (перестраховика) нерезидента» [7]. В Положенні визначені нові вимоги до страховиків (перестраховиків) нерезидентів при укладанні договорів перестраховання – відповідність рейтингу фінансової надійності (стійкості) на дату укладення договору перестраховання з таким страховиком (перестраховиком) нерезидентом рівню рейтингів не нижчому, ніж за класифікацією таких міжнародних рейтингових агентств: A – A.M. Best (США), A2 – Moody's Investors Service (США), A – Standard & Poor's (США), A – Fitch Ratings (Великобританія), або наявність досвіду провадження безперервної страхової (перестрахової) діяльності не менше ніж три роки та реєстрації в державі, законодавством якої передбачено державний нагляд

за страховою і перестраховою діяльністю. Передбачено спрощення вимог щодо діяльності страховиків, зокрема скасовано вимоги обов'язкової реєстрації договорів перестраховання з нерезидентами та подання інформації НБУ протягом 10 календарних днів про укладений договір перестраховання з нерезидентом.

Аналіз міжнародних фінансових відносин на глобальному ринку перестраховання є необхідною умовою для формування політики управління платоспроможністю та ризиками вітчизняних страховиків. Так, на основі аналітичного звіту провідної міжнародної компанії Aon plc (NYSE: AON) у сфері забезпечення ризиків, рівень прибутку на світовому ринку перестраховання за перший квартал 2021 року знаходився на рівні 96% відносно показників 2020 року завдяки підвищенню ставок перестраховання [2]. Розмір світового перестраховального капіталу в 2021 році оцінюється в 688 млрд дол. США, зокрема [21]: альтернативний капітал – 94 млрд дол. США, основний (індексний) традиційний перестраховий капітал – 575 млрд дол. США та альтернативний перестраховий капітал – 19 млрд дол. США.

Дані таблиці 1 свідчать, що за період з 2015–2021 років на тлі зростання глобального перестрахового капіталу з 427 до 688 млрд дол. США спостерігаються суттєві зміни в його структурі – значне зростання основного традиційного перестрахового капіталу поряд із зменшенням ваги інших складових. В структурному розрізі сформувалися дві тенденції:

– фізичне зростання обсягів альтернативного перестрахового капіталу з 70 до 94 млрд дол. США за весь аналізований період з одночасним збільшенням його частки за період 2015-2018 років з 16,4% до 17,68% та її зменшенням 17,68% до 13,66% за період 2018-2021 років;

– одночасне зменшення капіталу регіональних та місцевих перестраховиків (у т.ч. пропорційна частка капіталу в основних групах) з 27 млрд дол. США до 19 млрд дол. США зі зменшенням їх частки у глобальному перестраховому капіталі з 6,32% до 13,66% за період 2015–2021 років.

Відповідно, на формування глобального перестрахового капіталу пандемічного періоду 2019–2021 рр. позитивно впливав основний перестраховий капітал. Нещасні випадки, в даній ситуації, виступають каталізатором диверсифікації перестраховальників врахо-

Таблиця 1

Структура глобального перестрахового капіталу за період 2015–2021 р.

Показники	Роки						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Глобальний перестраховий капітал (млрд. дол.США), у т.ч.:	427	449	486	526	615	660	688
– основний (індексний) традиційний перестраховий капітал (млрд. дол. США)	330	344	371	416	507	549	575
у % до глобального капіталу	77,28	76,61	76,34	79,09	82,44	83,18	83,58
– капітал регіональних та місцевих перестраховиків, у т.ч. пропорційна частка капіталу в основних групах (млрд. дол. США)	27	30	27	17	18	21	19
у % до глобального капіталу	6,32	6,68	5,56	3,23	2,93	3,18	2,76
– альтернативний перестраховий капітал (млрд. дол. США)	70	75	88	93	91	90	94
у % до глобального капіталу	16,4	16,71	18,1	17,68	14,63	13,64	13,66

Джерело: сформовано за [2; 21, с. 2]

вуючи позитивну динаміку первинної ставки. Серед чинників формування основного перестрахового за період 2020–2021 років виділяються [21, с. 2]:

- чистий прибуток – 21 млрд. дол. США;
- відтік у вигляді дивідендних виплат – (-10) млрд. дол. США;
- надходження від позареалізаційних інвестицій – 11 млрд. дол. США;
- корпоративна активність – 2 млрд. дол. США;
- залучення капіталу від традиційної співпраці – 2 млрд. дол. США;
- інше – 1 млрд. дол. США.

Міжнародні фінансові відносини на глобальному ринку перестраховування визначаються рентабельністю власного капіталу перестраховиків, який вказує на частку прибутку, згенеровану кожною грошовою одиницею залучених або власних коштів. Показники рентабельності перестраховиків на глобальному ринку подамо в таблиці 2.

За період 2015–2021 років спостерігається зростання показників рентабельності капіталу страховиків, що пояснюється покращенням результатів андеррайтингу, а також кращою віддачею інвестованих коштів отриманих із запозичених джерел. Зокрема, показник заявленої рентабельності (Reported ROE) зріс з 11% до 13,9%, «провал» із -0,7% зафіксовано у момент найбільшої невизначеності на страховому та перестраховому ринку в 2020 році, проте вже в 2021 році його значення відновилися до рівня 2019 року – 13,9%, що свідчить про стабілізацію ринку та необхідність перестрахових операцій. Демонструє зростання базова рентабельність капіталу перестраховиків, яка використовується для планування прибутку відносно даних попереднього року. Середньозважена вартість капіталу перестраховиків за період 2015–2020 років зростає з 7,1% до 8,6% та вказує на підвищення ціни капіталу на світовому фінансовому ринку,

Таблиця 2

Рентабельність капіталу перестраховиків глобального перестрахового ринку за період 2015–2021 р.

Показники	Роки						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Середня рентабельність (Reported ROE), %	11,0	8,9	8,4	8,5	13,9	-0,7	13,9
Базова рентабельність капіталу (Underlying ROE), %	5,2	4,9	4,2	-	-	-	-
Базова рентабельність капіталу на основі попереднього прибутку (Underlying ROE ex-gains), %	-	-	-	3,3	4,2	2,7	6,3
Середньозважена вартість капіталу WACC, %	7,1	6,8	8	8,2	7,5	8,6	-

Джерело: сформовано за [21, с. 3]

Таблиця 3

Комбінований коефіцієнт перестраховування за період 2015–2021 р.

Показники	Роки						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Середньозважений комбінований коефіцієнт (Reported combined ratio), %	90,4	90,4	93,7	94,0	93,3	104,1	94,1
Базовий комбінований коефіцієнт (Underlying combined ratio), %	98,8	100,8	100,7	101,7	100,5	98,6	98,4
Середньорічний комбінований коефіцієнт (Accident year combined ratio), %	94,9	95,6	98,9	97,6	96,0	104,8	95,4

Джерело: сформовано за [21, с. 5]

зокрема, у страховому сегменті. Зауважимо, базова рентабельність капіталу перестраховиків залишається нижчою відносно показника середньозваженої вартості капіталу в галузі.

Аналіз таблиці 3 свідчить, що середньозважений комбінований коефіцієнт демонстрував тенденцію до зростання від 90,4% в 2015 році до свого максимуму 104,1% в 2020 році із регламентацією зростання суми збитків пов'язаних з претензіями та витратами до величини зароблених премій. Враховуючи достатньо високу активність стихійних лих (включаючи пандемію), повернення коефіцієнта в 2021 році до значення 94,1% свідчить про покращення умов для перестрахових операцій.

Значення динаміки середньорічного комбінованого коефіцієнта протягом аналізованого періоду дублюють тенденцію попередньо розглянутого показника та характеризують уточнення його значень в межах календарних відрізків часу; високі значення протягом 2020–2021 років свідчать про превалювання у більшості перестраховиків збитків над преміями. Результати та динаміка підтверджуються передбаченнями аналітиків в очікуванні нових стихійних лих та ризиків в найближчому періоді (зміна клімату, кібербезпека, низькі інвестиційні ставки в галузі, екологічні, соціальні та управлінські ризики) та призведуть до перевищення збитків перестраховиків над їх бюджетними очікуваннями [17].

Базовий комбінований коефіцієнт перестраховувальників, без врахування 2020 року та нормалізації збитків від стихійних лих у 2021 році неухильно зростає починаючи з 2016 року. Поясненням слугує одночасне зниження коефіцієнта витрат та покращення значень інших комбінованих коефіцієнтів – стрімке зростання премій компенсувало ріст витрат.

В контексті Глобального ринку перестраховування його Європейський сектор у 2020–2021 роках повторює загальні тенденції

фінансових відносин. У 2020 році збільшилися валові списані премії з перестраховування ризикових видів страхування на противагу перестраховуванню життя. Обсяг Європейського ринку перестраховування в 2020 році оцінювався на рівні 161 млрд євро або 14% від розміру страхового ринку. Категорія перестраховування ризикових видів страхування становить 116 млрд євро або 10% від загального ВВП, а перестраховування життя становить 45 млрд. євро (4% ВВП) [1]. Зростання загальних перестрахових премій ризикових видів страхування на 1%, починаючи з 2019 року, забезпечувалося здебільшого за рахунок страхування майна від пожежі, страхування відповідальності та медичних витрат. З одного боку, використовуючи перестраховування європейські страховики передали частину покриття ризиків з метою збереження свого рівня платоспроможності. З іншого боку, зменшення наприкінці 2020 року перестрахових премій страхування відповідальності власників автотранспортних засобів та інших видів ризикового страхування, враховуючи порівняно невеликий обсяг ринку перестраховування життя та його зменшення на 4 млрд євро у 2020 році порівняно з 2019 роком, породжує виклик зростання премій для перестраховувальників [1].

На відміну від світових тенденцій, у Європі в 2020 році спостерігалось незначне та помірне зростання середніх ставок (порівняно з початковими очікуваннями) та їх оновлення в січні 2021 року. Перестраховий європейський ринок не охоплював регіони з напрямками бізнесу із значними втратами за пандемічний період та мав задовольняючу попит ємність, а тому тут вдалося уникати ретроцесії, що завжди була більш проблемною сферою перестраховування. Показники стихійних лих у 2020 році були незначними порівняно з іншими територіями – загальні збитки склали 12 млрд дол. США, а страхові збитки – 3,6 млрд дол. Прибутковість перестраховування

андеррайтингу мала тенденцію до незначного погіршення, але за підсумками 2020 року сектор залишався прибутковим.

Середньозважений комбінований коефіцієнт для перестраховальників Європейської економічної зони протягом періоду 2020 року для ділової сфери, не пов'язаної з страхуванням життя років зазнав змін [1]:

- в пропорційному перестраховування з 90,7% у 2019 році до 92% в 2020 році;
- непропорційному перестраховуванню з 67% у 2019 році до 71% у 2020 році.

Наприкінці 2020 року на європейському ринку перестраховування відчутно зросла сума претензій перестраховальників, особливо в розрізі ризикових видів страхування: компенсації працівникам (+67%), медичні витрати (+61%), травми (+49%), кредит і порука (+38%), майно (+31%), страхування відповідальності (+19%) страхування майна від пожежі та інших збитків (+6%). Виняток становить автотранспортна відповідальність та інше авто страхування, частка претензій в яких зменшилась відповідно на (-15%) та (-9%) [1]. Значне зростання претензій частково компенсується підвищенням премій, зокрема за страхування від пожежі та іншої шкоди майну, страхування від нещасних випадків, страхування загальної відповідальності, компенсації працівникам та медичне страхування витрат. Перестраховування в сфері страхування життя протягом 2020 року характеризувалося збільшенням кількості претензій на 12%.

Протягом 2020 року стан платоспроможності перестраховальників європейської економічної зони дещо погіршився. Середній коефіцієнт платоспроможності зменшився на 18% у першому півріччі 2020 року (223%), а потім дещо покращився до кінця року (225%).

Ризик розриву страхового захисту на європейському ринку страхування сформувавали показники перестраховування 2020 року, які характеризувалися зменшенням валових виданих премій перестраховування сфери життя, зниженням рівня прибутковості андеррайтингу ризикових видів страхування, погіршенням рівня платоспроможності перестраховальників в першій та частковому його відновленню в другій половині 2020 року.

Найбільше занепокоєння на європейському ринку становлять стабільно низькі процентні ставки, тривале уповільнення економіки, невизначеність щодо можливих втрат від пандемії COVID-19 та потенційні наслідки зміни клімату. Подальше уповільнення економіки та корекція фінансового ринку можуть

привести до наступного зростання претензій та зменшення валових премій перестраховування, що негативно вплине на страхову галузь в Європі.

Зауважимо, що світові тенденції не залишили осторонь і вітчизняний страховий ринок. Так, українські страховики вперше за аналізований період скоротили розмір своїх активів на 1,0% (з 64 920 млн грн до 64 247 млн грн) [6], при цьому активи ризикових страховиків зменшилися на 2% за 1 квартал 2021 року, а активи life-страховиків зросли. Структура активів та пасивів страховиків залишається відносно стабільною, а страхові виплати залишаються на низькому рівні. Серед лідерів за видами страхових премій виділяються медичне та автостраховування. Продовжується скорочення кількості компаній – 208 страховиків у 2021 році проти 310 у 2016 році. Серед причин – уведені нові нормативи платоспроможності, які вступили в дію на момент підпорядкування страхового ринку НБУ. Частина дрібних учасників ринку не в змозі виконати непосильний для багатьох нормативів у 30 млн грн капіталу (для СК зі страхування життя – 45 млн грн.) залишила ринок, інша – залишить протягом найближчого часу. Нові вимоги спонукають до дороговартісного міжнародного перестраховування, виключаючи можливість покриття зобов'язань одночасним перестраховуванням та своїми активами. Існують випадки укладення договорів перестраховування, де розмір можливих виплат менший, ніж розмір страхових премій сплачених за таке перестраховування.

Водночас, частка страхових премій, належних перестраховикам, зросла до 19%. Рівень виплат за перестраховуванням продовжує зростати шостий квартал поспіль і становить 43% [6]. Найчастіше серед популярних міжнародних перестраховиків на вітчизняному ринку можна зустріти PZU S. A. (Польща), SCOR (Франція), Gen Re (Німеччина), Hannover Rück SE (Німеччина), Polish Re (Польща), Chubb European Group SE (Франція), Partner Re (Швейцарія), Hannover Reuckversicherung AG (Німеччина), Swiss Reinsurance Company, (Швейцарія), однак трапляються і такі перестраховики як Mitsui Sumitomo (Японія), Assicurazioni Generali, S.p.A (Італія), Arch Re (Ірландія), VIG Re (Чехія), Reinsurance Company Sava Ltd (Словенія), FM Global (США), тощо. Факт залучення численних перестраховиків до національного страхового ринку чинить позитивний вплив на останній, оскільки дає поштовх для розвитку, можливість вивчення та вико-

ристання передових здобутків нерезидентів і впровадження інноваційних підходів у бізнес-процеси страховика.

Висновки. Враховуючи необхідність у перестраховому захисті, окреслені перспективи розвитку світового та українського ринку перестраховання свідчать про необхідність формування в Україні моделі фінансово-стійкої, надійної та платоспроможної страхової компанії з одночасним зниженням навантаження зумовленого фінансовими нормативами.

Перспективою подальших досліджень є виявлення взаємозв'язку між фінансово-економічними показниками діяльності страховика та його політикою перестраховання ризиків, зокрема в нерезидентів. Більш глибоке вивчення тенденцій світового перестрахового ринку дозволить виявляти загрози на ранніх стадіях, запобігати або мінімізувати їхнім наслідкам та приймати обґрунтовані рішення на національному та організаційному рівнях управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Financial stability report. July 2021. URL: <https://cutt.ly/XTZiuY6>
2. Reinsurance Market Outlook July 2021. URL: <http://thoughtleadership.aon.com/Documents/20210720-analytics-rmo.pdf>
3. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : КНЕУ, 2009. 283 с.
4. Кнейслер О. Ринок перестраховання: теоретична концептуалізація та інституціонально-функціональне призначення. *Вісник ТНЕУ*. 2011. № 4. С. 58–66. URL: <https://cutt.ly/OTGtVd4>
5. Козьменко О.В. Страховання і страховий ринок: термінологія, законодавство і динаміка розвитку : монографія. Суми : Ділові перспективи, 2006. 68 с.
6. Огляд небанківського фінансового сектору в 2021 році. URL: <https://cutt.ly/CTZix4S>
7. Положення про перестраховання у страховика (перестраховика) нерезидента : Постанова Правління Національного банку України від 20 жовтня 2021 року № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-21#Text>
8. Постникова И.Ю. Теория перестрахования. Москва : Дизайн плюс, 2009. 144 с.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12 вересня 2020 р. № 79-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text>
10. Про затвердження вимог щодо здійснення перестраховання у страховика (перестраховика) нерезидента : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 лютого 2004 р. № 124. URL: <https://cutt.ly/ET7K1Le>
11. Про затвердження Порядку реєстрації договорів перестраховання та надання страховиками (цедентами, перестраховувальниками) інформації про укладені договори перестраховання з страховиками (перестраховиками) нерезидентами : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 15 вересня 2015 № 2201. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1327-15#Text>
12. Про Національний банк України : Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
13. Про страхування : Закон України від 07 березня 1996 року № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
14. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12 липня 2001 року № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>
15. Прокоф'єва О. В. Сутність ринку перестраховання та особливості його формування. *Финансовые услуги*. 2017. № 2. С. 38–41. URL: <https://cutt.ly/cTHckPI>
16. Результати аналізу звітності страховиків за 2020 рік. URL: <https://cutt.ly/DER8DNT>
17. С какими рисками сталкивается страховая и перестраховочная отрасль? ТОП-5 глобальных рисков в 2021 году. *Журнал Forinsurer*. URL: <https://forinsurer.com/news/21/11/09/40556>
18. Страховання : підручник / За ред. В.Д. Базилевича. Київ : Знання, 2008. 1019 с.
19. Страховання : підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. С.С. Осадець. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2002. 599 с.
20. Супрун Л. В. Поняття перестраховальної діяльності та перестрахової компанії. *Наукові записки. Юридичні науки*. 2006. Том 53. С. 101–104. URL: <https://cutt.ly/PTHcwIO>
21. Willis Re Reinsurance Market Report September 2021: Results for half-year. URL: <https://cutt.ly/yT7KYr8>

REFERENCES:

1. Financial stability report. July 2021. Available at: <https://cutt.ly/XTZiuY6>
2. Reinsurance Market Outlook July 2021. Available at: <http://thoughtleadership.aon.com/Documents/20210720-analytics-rmo.pdf>
3. Gamankova O.O. (2009) Rynok strakhovykh posluh Ukrayiny: teoriya, metodolohiya, praktyka: monohrafiya [Market of insurance services of Ukraine: theory, methodology, practice: monograph]. Kyiv: KNEU, 283 p. (in Ukrainian)
4. Kneisler O. (2011) Rynok perestrakhuvannya: teoretychna kontseptualizatsiya ta instytutsional'no-funkt-sional'ne pryznachennya [Reinsurance market: theoretical conceptualization and institutional-functional purpose]. *Visnyk TNEU*, no. 4, pp. 58–66. Available at: <https://cutt.ly/OTGtVd4> (in Ukrainian)
5. Kozmenko O.V. (2006) Strakhuvannya i strakhovyy rynek: terminolohiya, zakonodavstvo i dynamika rozvytku: monohrafiya [Insurance and insurance market: terminology, legislation and dynamics of development: a monograph]. Sumy: Dilovi perspektyvy, 68 p. (in Ukrainian)
6. Ohlyad nebankiv'skoho finansovoho sektoru v 2021 rotsi [Review of the non-banking financial sector in 2021]. Available at: <https://cutt.ly/CTZix4S>
7. Regulations on reinsurance with a non-resident insurer (reinsurer): Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine of October 20, 2021 № 107. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-21#Text>
8. Postnikova I. (2009) Teoryya perestrakhovannya [Reinsurance theory]. Moscow: Dyzayn plus, 144 p. (in Russian)
9. On Amendments to Certain Legislative Acts Concerning the Improvement of Functions on State Regulation of Financial Services Markets: Law of Ukraine of September 12, 2020 № 79-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text>
10. On approval of requirements for reinsurance by a non-resident insurer (reinsurer): Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of February 4, 2004 № 124. Available at: <https://cutt.ly/ET7K1Le>
11. On approval of the Procedure for registration of reinsurance agreements and provision by insurers (assignors, reinsurers) of information on concluded reinsurance agreements with non-resident insurers (reinsurers): Order of the State Commission for Regulation of Financial Services Markets dated September 15, 2015 № 2201. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1327-15#Text>
12. On the National Bank of Ukraine: Law of Ukraine of May 20, 1999 № 679-XIV. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
13. On insurance: Law of Ukraine of March 7, 1996 № 85/96-VR. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
14. On financial services and state regulation of financial services markets: Law of Ukraine of July 12, 2001 № 2664-III. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>
15. Prokofieva O.V. (2017) Sutnist' rynku perestrakhuvannya ta osoblyvosti yoho formuvannya [The essence of the reinsurance market and features of its formation]. *Fynansovye usluhy*, no. 2, pp. 38–41. Available at: <https://cutt.ly/cTHckPI> (in Ukrainian)
16. Rezul'taty analizu zvitnosti strakhovykiv za 2020 rik [Results of the analysis of the reporting of insurers for 2020]. Available at: <https://cutt.ly/DER8DNT> (in Ukrainian)
17. S kakymy ryskamy stalkyvaet-sya strakhovaya y perestrakhovochnaya otrasl'? TOP-5 hlobal'nykh ryskov v 2021 hodu [What are the risks facing the insurance and reinsurance industry? TOP-5 global risks in 2021]. *Forinsurer Magazine*. Available at: <https://forinsurer.com/news/21/11/09/40556> (in Russian)
18. Bazylevycha V.D. (ed.) (2008) Strakhuvannya: pidruchnyk [Insurance: a textbook]. Kyiv: Knowledge, 1019 p. (in Ukrainian)
19. Osadets' S.S. (ed.) (2002) Strakhuvannya: pidruchnyk [Insurance: a textbook]. Kyiv: KNEU, 599 p. (in Ukrainian)
20. Suprun L.V. (2006). Ponyattya perestrakhuval'noyi diyal'nosti ta perestrakhovoyi kompaniyi [The concept of reinsurance and reinsurance company]. *Naukovi zapysky. Yurydychni nauky*, vol. 53, pp. 101. Available at: <https://cutt.ly/PTHcwIO> (in Ukrainian)
21. Willis Re Reinsurance Market Report September 2021: Results for half-year. Available at: <https://cutt.ly/yT7KYr8>